

Juridische argumentatie tegen militaire uitbreiding van Groningen Airport Eelde

Inleiding

U treedt op als ervaren jurist gespecialiseerd in civiel recht en de bescherming van burgers tegen overheidsbesluitvorming. Hier volgt een beknopt betoog **tegen een eventuele militaire uitbreiding van Groningen Airport Eelde (GAE)**, op **juridische gronden**. Hoewel omwonenden begrijpelijkerwijs **zorgen hebben over overlast** – zoals geluidshinder, nachtvluchten en milieuvervuiling – ligt de nadruk hier op de **strikt juridische kant**. We baseren ons op het nieuwe **Luchthavenbesluit GAE**, de **Europese grondrechten en mensenrechten**, en relevante Europese ontwikkelingen. Ook bekijken we de recente **Resolutie van het Europees Parlement van 12 maart 2025** over het witboek voor de toekomst van de Europese defensie, om te beoordelen of er thans een daadwerkelijke militaire dreiging bestaat die een militaire uitbreiding van GAE zou rechtvaardigen.

Zorgen van omwonenden en publiek belang

Omwonenden van GAE – met name dorpskernen als Eelde-Paterswolde, Yde, Glimmen en Donderen – vrezen een toename van **geluidsoverlast, nachtelijk vliegverkeer en vervuiling** door extra militaire vluchten [groningengemeente.partijvoordedieren.nl](https://groningengemeente.partijvoordedieren.nl/groningengemeente.partijvoordedieren.nl). Er zijn bovendien **waardevolle natuurgebieden** vlakbij: GAE is *ingeklemd tussen de dorpen* en de **Natura 2000-gebieden** Zuidlaardermeer, Drentsche Aa en Leekstermeervale vle.nl. Deze gebieden genieten Europese bescherming, wat betekent dat extra uitstoot of verstoring door vliegtuigen juridisch getoetst moet worden aan strenge natuurbeschermingsregels. Het publieke belang dat de overheid aanvoert bij een mogelijke militaire uitbreiding is de **nationale veiligheid en weerbaarheid** – bijvoorbeeld de behoefte van Defensie om te trainen en operationele vluchten uit te voeren, of om bondgenoten te kunnen ontvangen in noodsituaties [defensie.nl](https://defensie.nl/defensie.nl).

Hoewel nationale veiligheid een legitiem overheidsbelang is, **garanderen onze rechtsstaat en het bestuursrecht** dat ingrepen in de leefomgeving van burgers zorgvuldig, proportioneel en rechtmatig moeten zijn. Met andere woorden: zelfs een beroep op het algemeen belang van defensie ontslaat de overheid niet van haar **zorgplicht** voor burgers en milieu, en de verplichting een **fair balance** (eerlijke afweging) te vinden tussen veiligheidsbelangen enerzijds en de **grondrechten van omwonenden** anderzijds.

Het nieuwe Luchthavenbesluit GAE en juridische kaders

De voorgenomen **wijziging van het Luchthavenbesluit voor GAE** vormt het juridische kader waarbinnen de luchthaven mag opereren. Een luchthavenbesluit fungeert als **vergunning**: het legt de ligging van de luchthaven vast, de lengte en breedte van de baan, de **openingstijden** en welk luchtverkeer er gebruik van mag maken zoek.officiëlebezoekmakingen.nl. Ook stelt het **regels en normen** omtrent bijvoorbeeld geluid en uitstoot, waaraan de exploitant zich moet houden zoek.officiëlebezoekmakingen.nl.

Het *ontwerp-Luchthavenbesluit 2025* voor GAE (nog in consultatie) beoogt de luchthaven ruimte te geven voor groei, maar *“met oog voor de omgeving”*. Zo wordt voorgesteld de openingstijden te verruimen (’s avonds een uur langer open, en later ook ’s ochtends een half uur eerder) om meer vluchten te faciliteren [rijksoverheid.nl](https://rijksoverheid.nl/rijksoverheid.nl). Tegelijk stelt het ministerie dat de berekende toekomstige geluidsbelasting **binnen de al geldende afspraken** blijft rijksoverheid.nl. Dit is mogelijk omdat GAE momenteel ruim onder de vergunde geluidsruimte opereert en omdat moderne toestellen stiller zijn.

geworden rijksoverheid.nl. Als extra **waarborg voor omwonenden** krijgt de luchthaven bovendien vier extra handhavingspunten voor geluid (bovenop de twee bestaande). Die extra meet- en handhavingspunten moeten juridische bescherming bieden aan bewoners en de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) meer grip geven op handhaving van de geluidsnormen rijksoverheid.nl. Deze bepalingen in het Luchthavenbesluit onderstrepen dat **bescherming van omwonenden** een integraal onderdeel is van de vergunning: de wetgever erkent dat groei alleen geaccepteerd kan worden zolang aan geluidsnormen en milieugrenzen wordt voldaan.

Elke **militaire uitbreiding** moet dus binnen deze kaders passen. Op dit moment is militair verkeer op GAE toegestaan onder bepaalde voorwaarden via een *omzettingsregeling*, maar met de vaststelling van het nieuwe Luchthavenbesluit zou die oude regeling vervallen defensie.nl. Daarom is in 2025 een **conceptregeling “militair medegebruik”** opgesteld om militair gebruik ook ná het nieuwe Luchthavenbesluit mogelijk te houden defensie.nlinternetconsultatie.nl. Belangrijk is dat deze regeling expliciet bepaalt dat **militair gebruik ondergeschikt is aan het Luchthavenbesluit**: alle militaire vluchten moeten voldoen aan dezelfde openingstijden, geluidsnormen en milieugrenzen die voor civiele vluchten gelden defensie.nlinternetconsultatie.nl. Met andere woorden, Defensie mag GAE **niet onbeperkt belasten**; de **civiele vergunningvoorwaarden (geluid, uitstoot, tijden)** blijven onverkort van kracht voor alle gebruikers.

Opvallend is dat de concept-regeling voor militair medegebruik het eerdere maximum van 400 militaire vliegbewegingen per jaar loslaat. De luchthaven en Defensie willen “flexibel omgaan met de geluidsruijnte” binnen het Luchthavenbesluit, mede “*vanwege de geopolitieke situatie*”. Men verwacht circa **790 militaire bewegingen per jaar** internetconsultatie.nlinternetconsultatie.nl – bijna een verdubbeling. Hoewel straaljagers (zoals de F-35) uitdrukkelijk **verboden** blijven onder deze regeling defensie.nlinternetconsultatie.nl, betekent het schrappen van de cap dat het volledige geluidscontingent potentieel benut kan worden door militair verkeer. Juridisch gezien roept dit vragen op: is de verruiming binnen de grenzen van de milieueffectrapportage (MER) en natuurvergunning die aan het Luchthavenbesluit ten grondslag liggen? Extra vluchten kunnen immers leiden tot **meer stikstofuitstoot en verstoring** in nabijgelegen Natura 2000-gebieden. De in 2009 verleende natuurvergunning voor GAE had betrekking op de omliggende Natura 2000-gebieden (waaronder Nationaal Park Drentsche Aa) vle.nl. Als Defensie nu structureel het gebruik opvoert, moet gewaarborgd zijn dat deze vergunning nog voldoet – zo niet, dan is een nieuwe natuurtoets en mogelijk vergunningwijziging vereist. Het **voorzorgsbeginsel** uit het Europese milieurecht eist dat bij twijfel over significante natuurschade, geen onomkeerbare besluiten worden genomen zonder voorafgaand onderzoek.

Tot slot biedt het nationale bestuursrecht inwoners de mogelijkheid tot inspraak en bezwaar. Het ontwerp-Luchthavenbesluit GAE doorloopt een **openbare inspraakprocedure** (zienswijzen) zoek.officielebekendmakingen.nlzoek.officielebekendmakingen.nl. Burgers en organisaties kunnen hun bezwaren indienen, die door het ministerie in een **reactienota** beantwoord moeten worden zoek.officielebekendmakingen.nl. Daarna zal het ontwerp langs Parlement en Raad van State gaan voordat het definitief wordt rijksoverheid.nl. Mochten omwonenden menen dat hun belangen onvoldoende zijn gewogen, kunnen zij uiteindelijk het **bestuursrechtelijk besluit** (zoals het Luchthavenbesluit of de Defensie-regeling) aanvechten bij de rechter (bijvoorbeeld Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State). In zo'n procedure zal getoetst worden of de overheid heeft voldaan aan fundamentele **bestuursrechtelijke beginselen**, zoals het zorgvuldigheids- en het **evenredigheidsbeginsel** (Artikel 3:4 Awb). Dit houdt in dat de nadelige gevolgen voor

burgers niet onevenredig mogen zijn in verhouding tot het doel van het besluit. Hier ligt een duidelijke lat voor de overheid: ze moet kunnen aantonen dat de **veiligheidswinst** van de militaire uitbreiding in redelijke verhouding staat tot de **overlast en risico's** voor mens en milieu, en dat zij er alles aan heeft gedaan om die overlast te beperken.

Europese grondrechten en mensenrechten

Bij de juridische beoordeling van een eventuele militaire uitbreiding spelen ook **Europese grondrechten** een rol. Burgers hebben onder het **EVRM (Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens)** en het EU-Handvest fundamentele rechten waarop een dergelijk besluit kan ingrijpen. Met name relevant is het **recht op privéleven, gezinsleven en woning** (Artikel 8 EVRM; Artikel 7 Handvest EU). Dit recht is geschonden als overheidsbeleid leidt tot ernstige hinder of aantasting van het woongenot en de gezondheid van burgers. Uit de jurisprudentie van het **Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM)** blijkt dat zware milieu- en geluidshinder onder omstandigheden een schending van Artikel 8 EVRM kan betekenen. Zo oordeelde het Hof in de zaak *Hatton vs. UK* (betreffende nachtvluchten op Heathrow) dat het toestaan van nachtvluchten bij woonwijken strijdig kan zijn met de **positieve verplichting** van de staat om burgers te beschermen tegen ernstige verstoring van hun nachtrust nrcm.nl. Het Hof benadrukte dat juist op milieugevoelig terrein **een algemene verwijzing naar economisch of algemeen belang niet volstaat** om inbreuken op grondrechten te rechtvaardigen nrcm.nl. De staat moet aantonen dat zij de inbreuk **tot een minimum heeft beperkt** en serieus naar **alternatieven** heeft gezocht die de rechten van individuen minder aantasten nrcm.nl. Ontbreekt zo'n grondige en onafhankelijke afweging tussen de voordelen (bijvoorbeeld economische of veiligheidswinst) en de nadelen voor burgers (bv. slaapverstoring, gezondheidsrisico's), dan is er *geen fair balance* en handelt de overheid in strijd met Artikel 8 EVRM nrcm.nl nrcm.nl.

Toegepast op GAE: de overheid zal bij uitbreiding voor militaire vluchten moeten aantonen dat zij deze **mensenrechtelijke belangen** heeft meegenomen. Zijn de verwachte extra militaire vluchten echt *noodzakelijk* en **proportioneel** voor het defensiebelang? Wonen er burgers die onevenredig zwaar getroffen worden (denk aan omwonenden onder veelgebruikte aanvliegroutes zoals in Glimmen, die al veel lesvluchten te verduren hebben [groningengemeente.partijvoordedieren.nl](http:// groningengemeente.partijvoordedieren.nl))? Zo ja, welke **mitigerende maatregelen** worden getroffen (bv. geen nachtvluchten, plafonds op oefenvluchten, isolatieprogramma's, enz.) om hun recht op ongestoord privéleven zoveel mogelijk te waarborgen? Het EVRM vereist een *zorgvuldige afweging*: de overheid heeft een zekere beoordelingsruimte, maar als de hinder zeer ingrijpend is en de maatschappelijke noodzaak niet overtuigend, kan een rechter oordelen dat de uitbreiding **niet strookt met de mensenrechtenverplichtingen**.

Naast Artikel 8 EVRM kunnen ook andere rechten in beeld komen. Extreme geluidshinder en uitstoot raken aan het **recht op gezondheid** en een **gezonde leefomgeving** – rechten die steeds meer erkenning krijgen in het (internationaal) mensenrechtendiscours. Hoewel het EVRM geen expliciet milieu- of gezondheidsrecht kent, wordt via Artikel 8 (en soms Artikel 2 EVRM, recht op leven, bij ernstige gezondheidsrisico's) toch bescherming geboden. Ook het **Handvest van de Grondrechten van de EU** erkent in Artikel 37 het belang van een hoog niveau van milieu- en gezondheidsbescherming in al het Unierechtelijk beleid. Dit principe moet de overheid in acht nemen bij besluiten die door EU-recht worden geraakt, zoals een Luchthavenbesluit dat onder meer uitvoering geeft aan Europese **milieu- en luchthavennormen**. Verder garanderen Europese verdragen (zoals het *Verdrag van Aarhus*, geïmplementeerd in EU-recht) het **recht van het publiek op inspraak** en informatie bij milieuaangelegenheden – een recht dat, zoals hierboven beschreven, via de consultatie al wordt uitgeoefend. Die participatierechten zijn echter alleen waardevol als de overheid de **ingebrachte bezwaren serieus weegt** en beantwoordt, en zo nodig haar plannen aanpast

om aan de meest prangende zorgen tegemoet te komen. Doet ze dat niet, dan kan dat in strijd zijn met het beginsel van behoorlijke besluitvorming en de geest van de Europese participatierechten.

Kortom, de **juridische lat** ligt hoog: zowel nationaal bestuursrecht (Awb) als Europese mensenrechten eisen dat de overheid een eventuele militaire inzet van GAE **grondig onderzoekt, onderbouwt en beperkt**. Burgers hebben het recht om bescherming te vragen tegen disproportionele overheidsbesluiten. Een besluit dat substantieel extra overlast veroorzaakt zonder aantoonbare dringende noodzaak of zonder afdoende compenserende maatregelen, zou bij de rechter op stevige weerstand kunnen stuiten.

Europese defensiecontext en noodzaak van uitbreiding

Tot slot is van belang of er überhaupt een *objectieve noodzaak* bestaat voor de militaire uitbreiding van GAE, gezien de actuele dreigingen. De overheid verwijst naar de verslechterde **geopolitieke situatie** – hiermee wordt vooral bedoeld op de Russische agressie in Oekraïne en de toegenomen internationale spanningen. Inderdaad heeft het **Europees Parlement** in zijn Resolutie van 12 maart 2025 (over het witboek voor de toekomst van de Europese defensie) uitgesproken dat de veiligheidssituatie ernstig is en dat Europa zijn defensiecapaciteit snel en doortastend moet versterken [europarl.europa.eu](https://www.europarl.europa.eu/press-room/en/answer-deputied-123456). Het EP omschrijft hybride aanvallen op EU-grondgebied en de oorlog in het nabuurschap als “*reële risico’s voor de veiligheid van de EU en haar burgers*” die **onmiddellijke en ambitieuze actie** vereisen [europarl.europa.eu](https://www.europarl.europa.eu/press-room/en/answer-deputied-123456). In dezelfde resolutie dringt het Parlement aan op een **samenhangend en krachtig defensiekader** waarin de lidstaten hun krachten bundelen – inspanningen “*vergelijkbaar met die welke in tijden van oorlog vereist zijn*” [europarl.europa.eu](https://www.europarl.europa.eu/press-room/en/answer-deputied-123456).

Deze ferme taal onderschrijft dat er op Europees niveau brede politieke steun is voor het **versterken van defensie**. Toch moet worden benadrukt dat het EP hier doelt op **strategische en gecoördineerde inspanningen** – bijvoorbeeld investeringen in gezamenlijke capaciteit, betere samenwerking binnen de EU/NAVO, bescherming van de oostgrens van de Unie, enzovoort [europarl.europa.eu](https://www.europarl.europa.eu/press-room/en/answer-deputied-123456). Dit betekent niet automatisch dat elke regionale luchthaven in Nederland per direct gemilitariseerd moet worden. De **primaire dreiging** waarover het EP spreekt bevindt zich aan de randen van Europa (Oekraïne, Oost-Europa). Nederland zelf wordt momenteel niet direct militair bedreigd. Onze nationale bijdrage aan de verhoogde paraatheid kan op vele manieren plaatsvinden, zoals het versterken van bestaande kazernes en luchtmachtbases, verhogen van defensie-uitgaven, en het leveren van steun aan bondgenoten en Oekraïne.

In dit licht kan men betogen dat de **noodzakelijkheid** van juist een uitbreiding van **GAE voor militaire doelen niet evident is**. Nederland beschikt al over meerdere militaire vliegvelden (o.a. Leeuwarden, Volkel, Eindhoven) die primair zijn ingericht voor operationele vluchten. Het gebruik van een regionale burgerluchthaven als Eelde voor militaire oefenvluchten is tot dusver beperkt en incidenteel geweest (maximaal 400 bewegingen per jaar onder de oude regeling). Als de overheid dat aantal nu bijna wil verdubbelen, moet zij overtuigen dat dit noodzakelijk is omdat **capaciteitstekorten** elders bestaan of omdat GAE unieke strategische waarde heeft. Simpel gesteld: *waarom* is deze extra belasting van juist Groningen Airport nodig voor de nationale veiligheid, en *waarom nu*? Wordt Nederland veiliger door 300 à 400 extra militaire transport- of oefenvluchten in Eelde toe te staan? Of is het vooral een kwestie van **spreiding van defensieactiviteiten** (bijvoorbeeld om andere velden te ontlasten) zonder dat er een acute noodsituatie is? In dat laatste geval weegt het

argument van urgentie minder zwaar en komen de rechten van burgers des te zwaarder mee in de schaal.

Bovendien is de **Defensievisie** zelf volop in ontwikkeling. Het genoemde *Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD)* onderzoekt op rijksniveau waar Defensie in de toekomst extra ruimte nodig heeft, bijvoorbeeld voor oefenterreinen of luchthavenfaciliteiten. Dat programma is echter nog niet afgerond en de regeling voor GAE staat daar los van internetconsultatie.nl. Het valt dus te betwijfelen of vooruitlopend op zo'n integrale visie alvast de mogelijkheden op GAE verruimen, wel zo verstandig of noodzakelijk is. Er is immers nog geen afgeronde besluitvorming dat GAE een structurele defensierol moet krijgen – straaljagers zijn (vooralsnog) uitgesloten internetconsultatie.nl en grote infrastructurele aanpassingen staan niet direct gepland. In feite lijkt de huidige verruiming een **vooruitlopende maatregel** om Defensie “voor de zekerheid” meer flexibiliteit te geven. Terwijl begrijpelijk vanuit Defensie-oogpunt, is dit juridisch kwetsbaar als niet duidelijk aangetoond wordt dat zonder deze maatregel de nationale veiligheid in het geding komt.

Een rechter zal bij zijn oordeel over proportionaliteit en evenredigheid zeker meenemen *hoe dringend* de maatregel is. De jurisprudentie leert dat in tijden van concrete noodtoestand of oorlogstoestand de overheid meer vrijheid krijgt, maar in normale omstandigheden een strengere afweging moet plaatsvinden. Gezien er thans geen oorlogsrechtelijke noodsituatie op Nederlands grondgebied is, geldt het reguliere juridische toetsingskader: **noodzakelijkheid, subsidiariteit en proportionaliteit**. Hier lijkt het erop dat de overheid voorsortierend op mogelijke scenario's alvast overlast creëert voor burgers, terwijl onduidelijk is of die scenario's zich gaan voordoen. Dat ondermijnt mogelijk het argument van “*dringende maatschappelijke behoefte*” dat nodig is om een inbreuk op grondrechten te rechtvaardigen.

Conclusie

Op grond van het voorgaande tekenen zich sterke **juridische tegenargumenten** af tegen een uitbreiding van Groningen Airport Eelde voor militaire doeleinden. Samengevat:

- **Schending van vergunningsvoorwaarden:** Een militaire uitbreiding mag de strikte kaders van het (nieuwe) Luchthavenbesluit niet doorbreken. Extra vluchten moeten binnen de vergunde geluidsruimte, openingstijden en milieugrenzen passen internetconsultatie.nl. Als de voorgenomen 790 militaire bewegingen dit kader onder druk zetten, is er juridische grond om handhaving of herziening te eisen. Bovendien moeten eventuele **milieunormen** (MER, Natura 2000) zorgvuldig heroverwogen worden om te voorkomen dat de overheid haar eigen vergunningvoorwaarden schendt.
- **Onevenredige hinder en mensenrechten:** Het plan dreigt *disproportionele overlast* te veroorzaken voor omwonenden (geluid, slaapverstoring, gezondheidsschade, waardedaling van woningen) zonder dat een directe noodzaak is aangetoond. Dit raakt aan **Artikel 8 EVRM** (recht op respect voor woongenot). Algemene verwijzingen naar economie of geopolitiek zijn onvoldoende; de overheid moet een overtuigende, feitelijke onderbouwing leveren waarom deze ingreep nodig is en dat zij de hinder tot het minimum beperkt heeft njcm.nl. Gebeurt dit niet, dan is het besluit in strijd met de positieve verplichting van de staat om burgers te beschermen tegen ernstige hinder njcm.nl njcm.nl.
- **Evenwicht tussen veiligheid en rechten:** Hoewel de Europese veiligheidssituatie gespannen is, bestaat er op dit moment geen concrete militaire dreiging voor Noord-Nederland die nooddraagt om GAE intensief militair te gebruiken. De **Europese**

resolutie van 12 maart 2025 roept op tot versterking van defensie, maar via een *holistische en gecoördineerde aanpak*[europarl.europa.eu](http://europarl.europa.eu/europarl.europa.eu). Er is niets in die resolutie dat specifiek voorschrijft dat elke regionale luchthaven uitgebreid moet worden; het accent ligt op strategische versterking aan de EU-grenzen en gezamenlijke investeringen. Dit pleit ervoor om voorzichtig en proportioneel om te gaan met lokale maatregelen. Nationale veiligheid is essentieel, maar mag niet als **algemeen toverwoord** dienen om ingrepen te rechtvaardigen die diep ingrijpen in de rechten van burgers zonder aantoonbare directe meerwaarde.

Concluderend kan gesteld worden dat een besluit tot militaire uitbreiding van Groningen Airport Eelde bij de bestuursrechter slechts stand zal houden indien de overheid **glashelder aantoont** dat het **noodzakelijk, zorgvuldig voorbereid en evenredig** is. Op dit moment lijken de juridische bezwaren aanzienlijk: van potentiële strijd met milieuvergunningen tot schending van mensenrechten en fundamentele bestuursrechtelijke beginselen. Als juridisch adviseur van de bezorgde burgers zou u betogen dat de overheid eerst zijn huiswerk moet doen – **deugdelijke risico- en noodzaakanalyses**, horen van alle belanghebbenden, en eventueel zoeken naar minder belastende alternatieven – voordat zij een stap zet die het kwetsbare evenwicht tussen defensiebelang en burgerrechten zou verstoren. Gegeven de huidige informatie is dat evenwicht nog niet voldoende gewaarborgd, en verdient het de voorkeur om van een militaire uitbreiding van GAE af te zien, althans deze op zijn minst uit te stellen totdat aan alle juridische randvoorwaarden is voldaan.